

mindst i kraft af hans læsning af den amerikanske forskning i urbaniseringsprocesser, der sætter det periurbane som et forstadium til det suburbane. Sverrild indrømmer selv, at periurban kan forekomme at være et fremmedgørende begreb for en dansk læser, men det kan jo netop også skabe en Verfremdung, som kan åbne for en ny forståelse for forstadens betydning. Sverrild ønsker at systematisere forstadsudviklingens stadier. Det foregår i bogens indledning i en dialog med den internationale forskning og i bogens afslutning i en københavnsk kontekst. De to perspektiver kunne godt være tænkt bedre sammen.

Bogen er en revideret version af Sverrilds ph.d.-afhandling, og det mærkes. Bogen vil gerne beholde afhandlingens videnskabelige apparat og teoridannelse, samtidig med at den også vil være „Den store billedbog om Hvidovres historie“ for den almene læser. Den bevæger sig både i den videnskabelige afhandlings og coffee-table-bogens genre, og det knirker noget, når genrekonventionerne mødes. Sverrild burde have ladet afhandling være afhandling og så have skrevet bogen om Hvidovre forfra uden at flage med sit teoretiske beredskab overalt i teksten, hvis det altså var hensigten at skrive en bog for det alment interesserede publikum. Til gengæld står den nu som et særdeles velillustreret standardværk for enhver, der interesserer sig for den danske hovedstads historie i 1800- og 1900-tallet og for så vidt også i 2000-tallet.

Jes Fabricius Møller

| EJVIND DAMSGAARD HANSEN (UNDER MEDVIRKEN AF LARS LUND): *Efterkrigstidens økonomiske og sociale reformer. Viggo Kampmann – idémand og igangsætter*, DJØF Forlag, København 2021, 165 s., 250 kr.

I 2016 udkom Poul Schmidts fine biografi *Viggo Kampmann – modig modstandsmand, klog finansminister, ustyrlig statsminister*. Viggo Kampmann (1910-1976) er og bliver en interessant personlighed, som i høj grad prægede Socialdemokratiet og Danmark i de første årtier efter befrielsen. Hans politiske værk rækker op i nutiden. Denne nye bog om Kampmann er ikke en egentlig biografi, men en samfundsvidenskabelig fremstilling af Kampmanns store politiske resultater. Forfatteren er lektor emeritus, cand.polit. Ejvind Damsgaard Hansen (f. 1931), embedsmand i udenrigstjenesten gennem en halv snes år inden han i 1968 tiltrådte et lektorat i økonomi på Handelshøjskolen i København.

Forfatteren angiver selv, at Schmidts „længe savnede biografi“ var den direkte anledning til, at han kastede sig over at udarbejde denne korte, koncise og velskrevne fremstilling. I bogens forord spørger han:

Hvorfor nok en bog om velfærdsstaten? Om højvækstperioden og dens reformkompleks 1957-74, en i dansk historie i forvejen omsværmet periode? Hvor vi fik folkepension, moms, kildeskat og sygesikring med meget mere? Er der overhovedet nyt at fortælle, eller kan det gøres på en ny måde? Ja, det *er* der, og det *kan* det”

Bogen adskiller sig fra Schmidts biografi for det første ved at have et snævrere sigte på de i titlen omtalte økonomiske og sociale reformer i efterkrigstiden med særligt henblik på Kampmanns bidrag her til. For det andet anvendes der en systematisk samfundsvidenskabelig tilgang med en skematisk gennemgang af de vigtigste politisk-økonomisk-sociale betænkninger og love fra befrielsen frem til begyndelsen af 1970erne med tydelig opdeling i og fokus på henholdsvis *vækstsporet* og *velfærdssporet*.

Allerede under krigen havde den unge Kampmann sporet sig ind på, at væksten var en forudsætning for velfærden. På mange måder var grundelementerne i højkonjunktur-velfærdsstaten på plads i det lyse kampmannske hoved allerede i 1944. Dette søger forfatteren at påvise gennem den ovenfor anvendte systematiske tilgang. Man kan vel kategorisere bogen som en samfundsvidenskabelig afhandling med visse biografiske træk. Og det gør, at bogen er en anderledes læseoplevelse end andre tematisk beslægtede fremstillinger i de seneste år.

Kampmann var en af de første økonomer, embedsmænd og politikere, der forstod, at afhængigheden af landbrugseksporten til særligt Storbritannien var uholdbar, og at fordums baconbelagte gyldne tider ikke bare kunne ventes at komme tilbage efter krigen, selvom mange havde et håb herom. I forlængelse heraf så Kampmann, at samfundet og erhvervsstrukturen måtte forandres, hvis man skulle få bugt med ustabilitet og social nød.

Som et eksempel herpå forstod han, at små og ulønsomme selvstændige kunne skabe mere værdi for både samfundet og for dem selv ved at blive lønmodtagere i industrien. Dette holdt han foredrag om i Socialøkonomisk Samfund og skrev om i *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, begge steder så tidligt som i 1944. Dermed lægger forfatteren også op til at placere Kampmann mere centralt i planlægningen af velfærdsstaten, end det almindeligvis antages, og at velfærdsstaten, som vi kender den, derfor også i højere grad end almindeligt antaget er et resultat af bevidst planlægning.

I årene efter befrielsen skete der en gradvis socialdemokratisk tilslutning til og omklamring af markedsøkonomien. Det var i 1945, da man var særdeles presset af kommunisterne på arbejdspladserne. Det var bestemt ingen given sag, at Socialdemokratiet i løbet af få år skulle udvikle sig til et markeds- og reformorienteret parti, som var tilpas-

set det internationale (vestlige) marked, men det skete. Det var således meget tidligt, at Kampmann kom til den erkendelse, som har præget mange efterfølgende socialdemokratiske regeringer: At kagen både skal gøres større og fordeles bedre.

Forfatterens fascination af den intelligente og utrættelige idé- og kompromismager Kampmann er tydelig og forståelig. Det var de store tandhjul i samfundsmaskineriet, der blev udskiftet, repareret og flyttet på – og det fik som bekendt overordentlig stor betydning.

Kampmanns store arbejdsindsats og udfordringerne som statsminister (hvor han ellers havde politisk og vælgermæssig succes) harmonerede til sidst ikke godt med hans fysiske og åndelige helbredstilstand. Kampmanns idérigdom og temmelig kaotiske og maniske arbejdsstil gives der et sent eksempel på i et brev fra ham til forfatteren i 1972, hvor Kampmann jo var politisk pensionist, men hvor han fortsat var et festfyrværkeri af ideer.

Med *Efterkrigstidens økonomiske og sociale reformer. Viggo Kampmann – idémand og igangsætter* har vi fået en velskrevet og indsigtfuld gennemgang af en periode, hvor fundamentet for det moderne velfærdssamfund blev lagt, og hvor Danmark for alvor blev et lønsomt og succesfuldt industrisamfund. Samtidig er Kampmanns centrale betydning herfor blevet understreget. Ejvind Damsgaard Hansens bog er god at læse i forlængelse af eller sammen med Poul Schmidts biografi.

Tomas Bech Madsen

| DAVID LARSSON HEIDENBLAD: *Den gröna vändingen. En ny kunskaps-historia om miljöfrågornas genombrott under efterkrigstiden*, Nordic Academic Press 2021, 270 s., 225 SEK (også udkommet på engelsk: DAVID LARSSON HEIDENBLAD: *The Environmental Turn in Postwar Sweden. A New History of Knowledge*, Lund University Press 2021, 256 s., 284 SEK.)

Overalt i den vestlige verden udviklede 1970'erne sig til „økologiens tidsalder“. Ikke økologi forstået som biologisk deldisciplin, men som sammenfattende begreb om en udbredt folkelig bekymring for de dysfunktioner, som det moderne samfund påførte biosfæren. Om denne bekymrings opståen og udbredelse i Sverige har David Larsson Heidenblad skrevet en fremragende bog, som er udkommet på både engelsk og forfatterens modersmål.

Der er internationalt skrevet meget om miljøslagets *idehistoriske* kilder såvel som om *miljøbevægelsens* organisering og virke, men det er